

PRÁVNÁ PRAX

Znalecké posudky pred súdom

Znalecké posudky pred súdom

PhDr. Jozef Tinka, PhD.

RNDr. Mgr. Dušan Kešický, PhD.

2025

Vzor citácie:

Tinka, J., Kešický, D. Znalecké posudky pred súdom. Bratislava : C. H. Beck, 2025, 358 s.

Publikáciu napísali PhDr. Jozef Tinka, PhD. a RNDr. Mgr. Dušan Kešický, PhD.
Vydalo Nakladatelství C. H. Beck, s. r. o., organizačná zložka v Bratislave roku 2025

Michalská 9, 811 01 Bratislava, beck@beck.sk

Vydanie prvé

Redaktori publikácie: JUDr. Monika Vranková, PhD., PhDr. Katarína Vilhanová

Tlač: Marten, spol. s r. o.

© Nakladatelství C. H. Beck, 2025

ISBN 978-80-8232-067-4

O autoroch

PhDr. Jozef Tinka, PhD. absolvoval Filozofickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave a doktorandské štúdium na Fakulte masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Pôsobil ako vysokoškolský pedagóg a vedúci kabinetu výskumu verejnej mienky, venoval sa problematike metodológie spoločenských vied. Od roku 2012 sa zaoberá analýzou vedeckej spoľahlivosti znaleckých posudkov, v rámci čoho vykonal audit 200 forenzných expertíz v rodinnoprávnej oblasti i v oblasti trestného práva. Pôsobil vo vládnom výbore pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Je členom *Parental Alienation Study Group v Nashville* (USA), ktorá združuje vedcov a odborníkov zo 45 krajín sveta. Bol predsedom vedeckého výboru medzinárodnej vedeckej konferencie *Deti v sieti* (2017) a mal *invited lectur* (pozvaná prednáška) o právach detí v Senáte Parlamentu Českej republiky (2013). Publikuje doma i v zahraničí, jeho odborné články dosiahli niekoľko desiatok citácií. Je autorom troch odborných publikácií: *Algoritmus výskumu v masmediálnej komunikácii a spoločenských vedách* (UCM Trnava, 2019; vyšlo v dvoch vydaniach); *Z náruče do náruče. Ako žiť s deťmi po rozpade rodiny*. (Re-Edu Academy Bratislava, 2024) a *Znalecké posudky pred súdom* (Nakladateľstvi C. H. Beck, 2025). V rukopise má publikáciu *Sloboda slova, sloboda tlače a právo* (Nakladateľstvi C. H. Beck, 2026).

Je spoluzakladateľom renomovanej organizácie Rada pre práva dieťaťa a zastupoval záujmy mnohých detí v pozícii osobitného subjektu pred súdom. Podieľal sa na iniciovaní legislatívnych zmien v rodinnoprávnej agende, viaceré súdy prijali jeho odborné názory ako súčasť svojho rozhodovania.

Zaoberá sa metodologickými otázkami, kritickým myslením, ochranou práv detí, výskumom a edukáciou.

RNDr. Mgr. Dušan Kešický, PhD. (1964) je absolventom Matematicko-fyzikálnej fakulty (1988) a jednodoborového štúdia psychológie na FFUK v Bratislave (1994). Následne ukončil III. stupeň vysokoškolského vzdelania PhD. štúdiom na Lekárskej fakulte UK Bratislava, odbor psychiatria. Absolvoval študijný pobyt na New York University, NYC, USA (1990). Pracoval na Lekárskej fakulte UK, Bratislava a v Univerzitnej nemocnici LFUK, Bratislava. V súčasnosti pracuje ako klinický psychológ vo vlastnej praxi a súdny znalec v odbore psychológia, odvetvie klinická psychológia dospelých a psychológia sexuality so zameraním na násilnú a sexuálne motivovanú trestnú činnosť. Súčasťou odborného pôsobenia autora je prednášková činnosť v oblasti vysokoškolského vzdelávania, v minulosti ako vysokoškolského učiteľa, postgraduálneho vzdelávania psychológov, ako aj supervízna a vzdelávacia činnosť v oblasti psychodiagnostiky. Vykonáva sexuologické prístrojové vyšetrenie PPG pre forenzné potreby. Je autorom a spoluautorom viac ako 60 domácich i zahraničných príspevkov vo vedeckých a odborných periodikách, ako aj prednášok na vedeckých konferenciách. Je členom Slovenskej komory psychológov (SKP), Americkej psychologickéj asociácie (APA), Slovenskej

O autoroch

psychiatrickej spoločnosti Slovenskej lekárskej spoločnosti (SPsS SLS) a medzinárodne certifikovaným koučom ICF (ACC).

Recenzenti:

prof. Mgr. Norbert Vrabec, PhD. (vedúci katedry FMK UCM TT)

JUDr. Eduard Bárány, DrSc.¹ (bývalý podpredseda Ústavného súdu SR)

PhDr. Roland Pavlík, PhD.² (lektor forenzej psychológie na PEVŠ)

¹ JUDr. Bárány recenzoval prvú časť publikácie.

² PhDr. Pavlík recenzoval druhú časť publikácie.

Jednotlivé časti spracovali

PhDr. Jozef Tinka, PhD.

Časť prvá. Význam hodnotenia vedeckej
spoľahlivosti znaleckých posudkov pre
právnú prax

RNDr. Mgr. Dušan Kešický, PhD. Časť druhá. Znalecké posudky pred súdom

Predhovor

Znalecké posudky sú v právnom prostredí významným dôkazným prostriedkom, ktorý súdu pomáha nachádzať pravdu najmä v situáciách, keď je potrebné rozlíšiť medzi tým, čo je pravdivé, a tým, čo je iba zdanlivé. Na základe špecifických poznatkov. Znalec by mal byť preto subjektom, ktorý pomáha spojiť objektívne hľadanie pravdy so spravodlivosťou.

Znalecké expertízy sú pri súdnych rozhodnutiach často rozhodujúcim faktorom. Vychádzajú z odborných poznatkov a skúseností experta, čím sa stávajú extenziou poznania potrebného pre objektívne posudzovanie právnych vecí. Je však rozdiel medzi exploratívnymi metódami v exaktných vedách a metódami v empirických vedách, ako je napríklad psychológia, ktorá je v súdnych konaniach často pertraktovaná. Pokiaľ totiž exaktné vedy pracujú s prísne kontrolovanými podmienkami a precíznymi metódami, ktoré umožňujú predpovedať výsledky s vysokou presnosťou (napríklad matematika, fyzika, chémia a podobne), pri empirických vedách sa skúmajú komplexné, často nepresné a variabilné javy, kde výsledky môžu ovplyvniť rôzne faktory. To znamená, že ich predpovedanie nemusí byť vždy také presné. Pri vypracovaní znaleckého posudku môže byť analýza výsledkov ovplyvnená introspektívnym prístupom, kde interpretácia nameraných dát závisí od subjektívnych pocitov alebo presvedčení experta.

Aby sa riziko subjektivismu a nepresných záverov čo najviac eliminovalo, treba využívať univerzálne vedecké metódy, ktoré sú založené na falzifikovateľnosti, objektívnosti, systematickosti, transparentnosti, overiteľnosti a replikovateľnosti (schopnosti nezávisle potvrdiť výsledky podobným výskumom). Práve to je smer, ktorým sa svet ubera v procese konvergenencie pravdy a spravodlivosti, pretože vedecká spoľahlivosť expertíz zvyšuje ich exaktnosť. Ak je posudok z vedeckého hľadiska metodologicky správny (ak ide o vedecké a nie iba o odborné poznatky), potom rozdiel medzi objektívnym poznaním reality (pravdou, faktickosťou) a rozhodnutím súdu, od ktorého sa očakáva, že bude zakaždým spravodlivé, spravidla nebude nijako dramatický.

Inými slovami, ak je posudok založený na odbornosti, ale nesubsumuje vedecké poznatky (ako to napokon vyžaduje aj zákon), zvyšuje sa riziko rozporu medzi pravdou a spravodlivosťou, pretože súd sa pri rozhodovaní dokáže oprieť zväčša iba o neoveriteľné a nereprodukovateľné expertné závery. Problém sa ešte prehĺbi, ak sa znalecká činnosť a priori akceptuje ako vedecká bez toho, aby kritérium vedeckosti podliehalo akejkolvek relevantnej kontrole predtým, ako súd prijme znalecký posudok ako dôkaz. Preto je dôležité, aby existovali efektívne mechanizmy na overovanie vedeckej spoľahlivosti posudkov.

V anglosaskom práve je dlhodobo zavedenou praxou skúmať vedeckú reliabilitu posudkov, pričom sudcovia sú kvalifikovaní pôsobiť ako gatekeeperi (strážcovia) vedeckosti a na túto kontrolnú činnosť majú efektívne nástroje vo

forme najmä takzvaného Daubertovho testu (*Daubert Standard*). V kontinentálnom práve sa procesné postupy síce odlišujú, ale trend klasifikácie vedeckosti zohráva čoraz významnejšiu rolu.

V domácej jurisdikcii zatiaľ nie sú nástroje, ktoré by sudcom i stranám dávali možnosť pochopiť rozdiel medzi vedeckými poznatkami a odbornosťou, ale legislatíva priestor na preferovanie vedeckosti posudkov a zvyšovanie konvergenzie pravdy a spravodlivosti vytvára. Je nevyhnutné uvedomiť si, že medzi odbornými a vedeckými poznatkami, ktoré sú zákonnou požiadavkou na expertízne posudky, jestvuje diametrálny rozdiel.

Odborné poznatky sa zväčša zakladajú na skúsenostiach, zaužívaných praktikách a profesijnej expertíze. Môžu byť efektívne, avšak bez vedeckej validácie zostávajú prevažne subjektívne a môžu byť ovplyvnené individuálnymi sklonmi či kognitívnymi skresleniami.

Naopak, vedecké poznatky podliehajú prísny procesom overovania, zahŕňajú metodické testovanie, štatistickú analýzu a možnosť replikácie výsledkov. Ich základom je objektívna a systematická metodológia, ktorá je atributívna transparentnosťou, overiteľnosťou, replikovateľnosťou a falzifikovateľnosťou, umožňujúca jasné zdôvodnenie použitých postupov, kontrolu premenných a systematické vyhodnocovanie výsledkov.

Rozlišovať medzi odborným názorom znalca a vedecky podloženými závermi je v kontexte forenzného dokazovania zásadné. Ak sa znalecký posudok opiera len o odbornú skúsenosť bez vedeckého overenia, môže viesť k nesprávnym alebo dokonca zavádzajúcim rozhodnutiam. Preto je dôležité, aby znalecké posudky neboli iba odborné, ale aby spĺňali aj kritériá vedeckej spoľahlivosti.

V tejto publikácii autori z oblasti metodológie vedy a súdnoznaleckej praxe analyzujú dôležitosť príklonu ku klasifikácii vedeckej spoľahlivosti znaleckých posudkov, najmä z oblasti empirických vied, akou je psychológia, a pre právnu prax ponúkajú unikátny nástroj na klasifikáciu vedeckosti expertíz a prehľad odborných metód a postupov, ktoré zodpovedajú vedeckej metodológii a zahŕňajú atribúty správnosti a férovosti znaleckého posudku.

Autori si kladú za cieľ prispieť k vyššej transparentnosti znaleckej činnosti, ku skvalitňovaniu forenzných dôkazných prostriedkov a k podpore spravodlivých procesov založených na spoľahlivosti a zrozumiteľnosti znaleckých posudkov. Kniha totiž prináša originálne spôsoby hodnotenia vedeckej spoľahlivosti a korektnosti expertíz a povzbudzuje sudcov, aby sa stali spolupracovníkmi práva a boli nezávislejšími pri rozhodovaní. Pretože, ak si sudca dokáže preventívne a vedecky spoľahlivo vyhodnotiť, či má k dispozícii kvalitný dôkaz, môže sa konzistentne a verifikovateľne oprieť o metodiku klasifikácie expertízneho posudku a môže kvalifikovanejšie reagovať na námietky strán. Znalci získajú jasnú predstavu, čo súd od nich očakáva, a dokážu transponovať svoju odbornosť a profesijné skúsenosti do systému vedeckého poznania, čím sa hodnota ich práce nesporne zvýši. A účastníci konania? Advokáti i iní zaangažovaní laici dokážu to isté – kvalifikovane rozpoznávajú, či je znalecký posudok vedecky vierohodný a či má zmysel namietat' niečo, čo je vedecky správne verifikované.

Prínosom publikácie je vytvorenie jednotného „*jazyka*“ pre znalecké posudky, ktorý podporí a pomôže sudcom tvoriť presnejšie a vedecky ešte kvalifikovanejšie zadania; znalcom umožní jasnejšie pochopiť úlohy súdu a účastníkom konania dá odpoveď, prečo môžu byť ich pocity odlišné od záverov znalca a ich rozhodlanie k námietkam bude zväčša sublimovať. Významným prínosom bude nielen zvýšenie konvergence pravdy a spravodlivosti, ale aj hospodárnosti súdnych konaní.

Jozef Tinka, Dušan Kešický

Obsah

O autoroch	V
Jednotlivé časti spracovali	VII
Predhovor	IX
Zoznam použitých skratiek	XVII

Časť prvá. Význam hodnotenia vedeckej spoľahlivosti znaleckých posudkov pre právnu prax	1
Úvod	1

Kapitola 1. Metodológia vedy a jej dôležitosť pri súdnom rozhodovaní

1. Metódy poznávania	9
1.1 Metóda tradície	9
1.2 Metóda autority	10
1.3 Metóda <i>a priori</i>	10
1.4 Metóda vedy	11
2. Znaky vedeckej práce	12
2.1 Charakteristika vedeckých poznatkov	13
2.2 Hendlov test vedeckosti	16
3. Výskumný proces	18
3.1 Zadanie a cieľ znaleckého posudku	19
3.2 Heuristika	21
3.3 Výskumný problém	22
3.3.1 Desatoro správne zostaveného výskumného problému	24
3.3.2 K typológii výskumných problémov	25
3.4 Otázky a hypotézy	25
3.5 Metodika	26
3.6 Interpretácia	27
3.7 Záver	30
4. Validita a reliabilita	30
4.1 Validita	30
4.2 Reliabilita	33

Kapitola 2. Dôveryhodnosť a relevancia znaleckých posudkov .. 35

1. Systém preventívnej kontroly vedeckej spoľahlivosti v anglosaskom práve	38
1.1 Daubertov test (<i>Daubert Standard</i>)	39
1.2 Daubertova pentáda	41
1.2.1 Testovateľnosť (<i>Testability</i>)	41
1.2.2 Recenzný proces (<i>Peer Review and Publication</i>)	42
1.2.3 Chybovosť (<i>Error Rate</i>)	43
1.2.4 Štandardy a kontrolné mechanizmy (<i>Standards and Controls</i>)	44
1.2.5 Všeobecná akceptácia	45
1.3 Praktický prínos Daubertovho testu	46

Obsah

1.4	Hodnotenie vedeckej spoľahlivosti v Spojenom kráľovstve...	48
2.	Hodnotenie vedeckej spoľahlivosti v kontinentálnom práve.....	50
3.	Hodnotenie vedeckej spoľahlivosti v slovenskej jurisdikcii.....	52
3.1	Právny rámec znaleckého dokazovania v kontexte vedeckej spoľahlivosti	53
4.	Od divergencie ku konvergencii hodnotenia vedeckej spoľahlivosti	59

Kapitola 3. Metodika hodnotenia vedeckej spoľahlivosti znaleckých posudkov..... 63

1.	Kompetencie a požiadavky na auditovanie vedeckej spoľahlivosti znaleckých posudkov	63
2.	Teoretické princípy a praktická aplikácia T.I.N.K.A. testu	66
2.1	Čo znamená T.I.N.K.A. test?	67
2.2	Klasifikácia vedeckej spoľahlivosti znaleckých posudkov	68
2.2.1	Praktický príklad logickej analýzy vedeckej reliability expertného posudku	71
2.2.2	Aplikácia logickej rovnice s využitím kritérií Daubertovho testu	72
2.3	Koeficient vedeckej spoľahlivosti znaleckých posudkov.....	73
3.	Konštrukcia a praktická aplikácia T.I.N.K.A. testu	75
3.1	Právny rámec pre metodologické východiská konštrukcie T.I.N.K.A. testu	81
3.2	Konštrukcia a metodika T.I.N.K.A. testu	84
3.2.1	Kritická explanácia zadania	85
3.2.2	Explorácia heuristických stratégií.....	85
3.2.3	Psychologické vyšetrenia.....	87
3.2.4	Kritériá vedeckej reliability expertízneho posudku	93
3.2.4.1	Kritérium validity zadania znaleckého posudku	94
3.2.4.2	Kritérium heuristiky znaleckého posudku	95
3.2.4.3	Kritériá spoľahlivosti psychologických vyšetrení	96
3.2.5	Kritérium spoľahlivosti interpretácie	101
4.	T.I.N.K.A. test.....	102
5.	Praktická aplikácia T.I.N.K.A. testu – kazuistika	104
	Záver.....	125

Časť druhá. Znalecké posudky pred súdom

Úvod

Kapitola 1. Psychológia ako veda

Kapitola 2. Postavenie psychológa v konaní a jeho úlohy

1.	Všeobecné podmienky výkonu činnosti znalca	137
2.	Povinnosť znalca zachovávať mlčanlivosť.....	139
3.	Znalec a pribratie konzultanta	140
4.	Spolupráca zadávateľa so znalcom pri formulovaní otázok zadávateľa	142

Kapitola 3. Odvetvia znaleckého odboru psychológia.....	147
1. Členenie a obsahové vymedzenie odvetví odboru psychológia	147
2. Vzťah odvetví psychológie k iným odborom	155
3. Vzory otázok zadávateľov vo vzťahu k odvetviám znaleckého odboru psychológia	158
Kapitola 4. Možnosti korekcie posudkov	163
1. Vznik pochybností o znaleckom posudku a rozpory medzi závermi znalcov	163
2. Stanovisko znalca k posudku iného znalca	165
3. Preskúmateľnosť (overiteľnosť) posudku	167
4. Posudok zadáný orgánom štátnej moci a súkromný znalecký posudok	173
Kapitola 5. Posudzovanie vierohodnosti znalcom	175
1. Úvod k vierohodnosti ako psychologickému konštraktu	175
2. Všeobecná vierohodnosť	176
3. Špecifická vierohodnosť	178
4. Vierohodnosť z psychologického a právneho hľadiska	184
Kapitola 6. Posudzovanie motivácie znalcom	187
Kapitola 7. Násilie, agresivita a agresia	191
1. Všeobecné pojmy	191
2. Modely agresivity	195
3. Reaktívna a inštrumentálna agresia	197
4. Agresia a afektivita	198
Kapitola 8. Mladiství páchatelia násilnej trestnej činnosti	201
Kapitola 9. Posudzovanie obetí	205
1. Obet z hľadiska zákona a psychológie. Viktimologické aspekty	205
2. Kauzalita traumatizujúcej udalosti a následku	208
3. Naučená bezmocnosť ako súčasť procesu viktimizácie	209
4. Obet falošného (krivého) obvinenia	211
5. Reviktimizácia ako opakujúca sa rola obete	212
6. Posudzovanie miery ujmy a miery zažitého utrpenia	214
7. Vnímanie skutku a jeho následný opis	215
8. Následky traumatizácie z psychopatologického hľadiska	218
9. Znalec a obzvlášť zraniteľná obet	227
Kapitola 10. Posudzovanie prognózy ohľadom recidívy a resocializácie páchatela	229
Kapitola 11. Posudzovanie sexuálne motivovaných deliktov	233
1. Spektrum sexuálne motivovaných skutkov	233
2. Znásilnenie a sexuálne násilie	238
Kapitola 12. Posudzovanie násilných deliktov	241

Kapitola 13. Posudzovanie domáceho násilia a týrania.....	243
1. Vzťah domáceho násilia a týrania z psychologického hľadiska	244
2. Týranie blízkej a zverenej osoby z právneho pohľadu a rozhodovacej praxe	253
Kapitola 14. Stalking ako zvláštna forma násilia	265
Kapitola 15. Posudzovanie iných deliktov	267
1. Posudzovanie hospodárskych deliktov	267
2. Posudzovanie kriminality spojennej s užívaním psychoaktívnych látok (drogy, alkohol).....	267
3. Posudzovanie zverenia dieťaťa do výchovy, výkon rodičovských práv a povinností	267
4. Posudzovanie psychickej ujmy poškodeného, sťaženie spoločenského uplatnenia	268
Kapitola 16. Metódy forenzného psychológa	269
1. Klinické metódy	269
2. Testové metódy	270
3. Prístrojové metódy.....	271
Kapitola 17. Falopletyzmografické vyšetrenie (PPG)	273
1. Všeobecný úvod do PPG vyšetrenia	273
2. Metodika a priebeh PPG vyšetrenia.....	274
3. Analýza a tvorba PPG nálezu.....	275
4. Falopletyzmografia, zákon vo svete a na Slovensku	279
5. Metodologické zvláštnosti podnetov a validita PPG vyšetrenia, aplikačné oblasti	280
6. Etické otázky PPG	285
Kapitola 18. Prehľad pojmov používaných vo forenznej psychológii a ich význam	287
1. Globálne a kognitívne funkcie	287
2. Emócie. Afekt a patický afekt.....	287
3. Osobnosť	293
4. Osobnosť a jej patológia.....	295
5. Obranné mechanizmy osobnosti	299
Kapitola 19. Kazuistiky z vlastnej forenznopsychologickej praxe	305
1. Kazuistika sexuálne zneužívanie.....	305
2. Kazuistika vydieranie nadriadeným so sexuálnym motívom	307
3. Kazuistika znásilnenie	310
4. Kazuistika vražda matky a brata (v štádiu pokusu)	313
5. Kazuistika úkladnej vraždy konkurenta v štádiu prípravy	315
6. Kazuistika týranie manželky a 2 maloletých detí	319
7. Kazuistika podvod v darovaní nehnuteľnosti osobou s demenciou	322
Zoznam použitej literatúry	325
Vecný register	339

Kapitola 4.

Možnosti korekcie posudkov

1. Vznik pochybností o znaleckom posudku a rozpory medzi závermi znalcov

Snaha spochybňovať znalecké posudky vo všetkých odboroch je taká stará ako samotné posudky. Obzvlášť nápadný je tento jav v prípadoch, keď sa znaleckému posudku pripisuje nadmerný význam vo vzťahu k trestnému konaniu, kde ide potenciálne o vysokú mieru zásahu do osobných práv trestom odňatia slobody, respektíve jeho hrozbou. Najjednoduchším spôsobom spochybnenia existujúceho posudku je vypracovanie iného posudku v prípadoch, keď ide o osobu, ktorá je dostupná pre opakované vyšetrenie. Znamená to, že pokiaľ obvinený/obžalovaný nie je spokojný s posudkom, ktorý bol na jeho osobu vypracovaný, môže si ho objednať sám alebo prostredníctvom svojho právneho zástupcu u iného znalca. K tomuto môže byť zadanie rovnaké s podobnými/identickými otázkami alebo môžu byť položené otázky iné, rozširujúce alebo inak zmenené. Otázky zadávateľa je možné konzultovať so znalcom, aby ich zameranie naplnilo cieľ príspevku k ďalšiemu objasneniu prípadu a úlohe posudzovanej osoby v kontexte skutku. Iný znalec, ktorý bol následne pribratý zadávateľom, môže použiť pre nový posudok tie isté alebo aj iné psychologické metódy podľa vlastného uváženia spôsobom, ktorý mu určujú pravidlá pre používanie konkrétnych testov (možnosť ich opakovania, odporúčané časové rozpätie medzi testovaním a podobne). Znalec, ktorý bol pribratý pre opakované vyšetrenie, má mať k dispozícii spisový materiál, ktorý môže byť v čase opakovaného vyšetrenia oveľa obsiahlejší, ako to bolo v čase začatia trestného stíhania, keď bol pribratý prvý znalec. Predpokladá sa, že súčasťou spisu v tejto fáze je posudok (posudky), ktoré už boli vypracované v danom konaní tak na osobu obvineného/obžalovaného, ako aj na poškodené osoby. Existuje občasná snaha zatajovať pôvodné posudky s odvolaním sa na objektivitu a snahu „*neovplyvňovať*“ znalca názorom iného znalca. Sme však názoru, že objektivita sa dosiahne maximálnou možnou dostupnosťou podkladov a oboznámením sa so všetkými informáciami vrátane pôvodných posudkov. Výsledkom tohto procesu je iný znalecký posudok, ktorý môže a nemusí byť jednoducho laikom porovnateľný s posudkom pôvodným v závislosti od otázok, ktoré boli položené zadávateľom. Nie je ničím neobvyklým, že dve rôzne osoby vnímajú posudok rozporne vo vzťahu k snahe zadávateľa nejakým smerom ovplyvniť konanie. Interpretácia izolovaných viet, respektíve slovných spojení z rôznych častí posudku je zavádzajúca a obyčajne má len málo spoločného so závermi posudku a jeho významom. Týka sa to tak laikov, ako aj samotných odborníkov, ktorí majú v konkrétnom prípade len čiastkové alebo žiadne informácie. Faktom ostáva, že znalec je nezávislým odborníkom, ktorý má hľadať odborne zdôvodnené odpovede na otázky bez ohľadu na záujmy zadávateľov a bez ohľadu na typ zadávateľa. Iný nezávislý odborník, znalec, ale aj osoba nezapísaná v zozname znalcov by mala k vyjadreniam ohľadom znaleckého posudku pristupovať zdržanlivo, majúc na pamäti riziko dezinterpretácie pôvodných záverov posudku.

111

Vo všeobecnosti platí, že ak boli správnym spôsobom použité identické alebo podobné metódy, nemali by byť psychologické zistenia o vyšetrenej osobe zásadným spôsobom odlišné. To, čo môže byť odlišné, je úvaha obsiahnutá vo forenznopsychologickom rozbere, kde sa jednotlivé zistenia o vyšetrenej osobe skladajú do logických súvislostí v kontexte skutku. Ide o syntetickú činnosť, ktorá skladá logickým spôsobom závery analytickej činnosti v podobe čiastkových zistení o osobnosti vyšetreného, čím smeruje k zodpovedaniu otázok. Tu môže nastať rozdiel v chápaní psychologicky významných mechanizmov a ich priemet do reálneho života. Samy osebe tieto rozdiely nie sú odborným problémom, pokiaľ je posudok preskúmateľný, čo znamená, že z forenznopsychologického rozboru vyplýva, čo považoval znalec za dôležité a akú úlohu tomu v kontexte prípadu prisúdil. Problém vzniká, ak závery „vzniknú“ bez príslušnej úvahy zhmotnenej vo forenznopsychologickom rozbere a tým sa stáva posudok nepreskúmateľným. Takto je logicky prijateľnejším posudkom ten, kde je možné sledovať, ako sa vyvíjajú úvahy a z čoho vychádzajú závery znalca obsiahnuté v odpovediach na otázky. Forenznopsychologický rozbor, prípadne aj diferenciálnodiagnostická úvaha v psychiatrických posudkoch sú dôležitými súčasťami znaleckých posudkov v odboroch týkajúcich sa ľudskej psychiky a jej významu v konaní v kontexte skutku, či už v postavení obvineného, poškodenej osoby, alebo svedka. Pokiaľ posudok obsahuje len uvedenie samotných použitých psychologických metód s výsledkami (hodnotami) bez ich parciálnej interpretácie, čo následne bezprostredne bez ďalšej analýzy vedie k zodpovedaniu otázok, vzniká pochybnosť o metodologicky správnom postupe pri tvorbe záverov pre jeho neoveriteľnosť.

Deset uvádza¹⁵⁷: „.... ani skutočnosť, že do konania pribratí znalci dospeli k rozdielnym záverom, neznamená, že je vždy nutné preskúmať takéto posudky znaleckým ústavom. K vyžiadaniu posudku znaleckého ústavu za účelom preskúmania posudku znalca totiž možno pristúpiť až potom, ak pochybnosti, nejasnosti alebo neúplnosti už podaného posudku neboli odstránené osobným výsluchom znalca, resp. doplnením jeho posudku a ani posudkom iného znalca, ktorý bol do konania z tohto dôvodu pribratý. Pritom skutočnosť, že v konaní podané posudky týkajúce sa tej istej otázky obsahujú rôzne závery, ešte sama osebe nie je dôvodom pre vyžiadanie posudku znaleckého ústavu. V takýchto prípadoch je predovšetkým nutné, aby súd na hlavnom pojednávaní vykonal výsluch všetkých znalcov zameraný na objasnenie príčin rozporov medzi ich posudkami a iba ak sa ani takýmto postupom nepodari odstrániť pochybnosti o správnosti a úplnosti podaných posudkov, je nutné do konania pribrať znalecký ústav. Samozrejme len za predpokladu, že pretrvávajúce rozpory budú tak zásadné, že ani pri zohľadnení ostatných vo veci vykonaných dôkazov nebude môcť súd presvedčivo oprieť svoje rozhodnutie o niektorý z týchto posudkov.“

Uvedené tvrdenie poukazuje na nutnosť pripravenosti posudku v takej miere, aby bol preskúmateľný a tým je overiteľný i neodborníkom v danom odbore, pokiaľ vychádza z porozumenia logických súvislostí za aktívnej spolupráce znalca. Tu je dôležitá príprava znalca na jeho výsluch na pojednávaní, aby vedel zdôvodniť svoj postup zrozumiteľným spôsobom. Otázky kladené

¹⁵⁷ Deset, M. Dokazovanie v trestnom konaní. Znalec. Judikatúra. Žilina : Eurokódex, 2021, s. 336.

na postupy v posudku by nemali mať za cieľ spochybniť znalca, ale zistiť, ako uvažoval pri jeho koncipovaní. Z uvedeného je zjavné, že často je možné dosiahnuť rozhodnutie i bez zadania ďalšieho posudku znaleckému ústavu, prípadne inému znalcovi, čo by mohlo mať za následok prietahy v konaní pri vysokej miere zaneprázdnenosti znalcov. Opakované priberanie ďalších znalcov bez toho, aby boli dôkladne preskúmané posudky, ktoré sú už k dispozícii, vedie k stavu, keď opakovaným používaním psychologických metód a odstupom času od skutku dochádza k skresleniu výsledkov aj ich významu vo vzťahu k skutku. Nie je možné najnovšie posudky považovať za tie najpriliehavejšie, hoci to je často účelom, pre ktorý sa zadávajú.

Z uvedeného vyplýva pre prax, že najefektívnejšou cestou pri rozporoch medzi dvomi posudkami je skúmanie postupov v týchto existujúcich posudkoch bez toho, aby sme očakávali, že riešenie (rozhodnutie ohľadom väčšej priliehavosti, prípadne „kvalite“) prinesie ďalší posudok.

2. Stanovisko znalca k posudku iného znalca

V praxi sa často vyskytne požiadavka na znalca, aby sa vyjadril k posudku, postupom, respektíve k záverom iného znalca. Ide prevažne o súkromných zadávateľov, ktorí nie sú spokojní so znaleckým posudkom, ktorý bol vypracovaný v ich veci. Môže ísť o posudok na ich osobu alebo môže ísť o posudok na inú osobu, ktorá vystupuje v danej veci ako protistrana, svedok a podobne. Od znalca požadujú, aby sa vyjadril k posudku iného znalca. Uvedené odborné vyjadrenie, respektíve znalecký posudok vypracovaný ako „*hodnotenie*“ iného znaleckého úkonu iného znalca (vyjadrenie, posudok) sa následne môže stať predmetom skúmania príslušného odboru MS SR s podozrením na spáchanie správneho deliktu.

112

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky ako orgán príslušný podľa § 28 ods. 1 ZZT v konaní o inom správnom delikte vydalo anonymizované rozhodnutie¹⁵⁸ č. S-MSSR-001557/2024, kde uvádza, že znalec je vinný, lebo: „na stranách 4 – 8 v časti *Nález hodnotil znalecký posudok č. 76/2021 znalkyne PhDr. Mgr. L.M., PhD. z hľadiska použitých diagnostických techník a záverov a na strane 9 v časti záver odpovedal na otázku: „Vyjadrite sa, či bol postup, ktorý si zvolila znalkyňa PhDr. Mgr. L.M., PhD. z psychologického hľadiska správny?“*, pričom v odpovedi hodnotil postup znalkyne a obsah jej znaleckého posudku, avšak hodnotenie obsahu znaleckých úkonov iných znalcov nie je vymedzené v obsahu znaleckej činnosti v odpvetiach, v ktorých je zapísaný, teda časť znaleckého úkonu nevykonal ako znalec zapísaný v odbore a odvetví, v ktorom je zapísaný, čím porušil ustanovenie § 11 ods. 3 ZZT v spojení s prílohou č. 2 k vyhláške č. 228/2018 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.“ Ďalej sa v uvedenom rozhodnutí uvádza: „Obsahové vymedzenie všetkých odborov a odvetví znaleckej činnosti neobsahuje možnosť, aby sa znalci vyjadrovali a posudzovali znalecké úkony iných znalcov.

¹⁵⁸ Č. S-MSSR-001557/2024. Dostupné na: <https://obcan.justice.sk/pilot/api/ress-isu-service/v1/spravneKonanie/priloha/18657-prvostupňové%20rozhodnutie.pdf> (citované dňa 19. 10. 2024).

Účastník konania, ako odborník na znaleckú činnosť, sa mohol vyjadriť k znaleckému úkonu iného znalca, ale nie v úkone znaleckej činnosti, čiže nie v postavení znalca. Znalecká činnosť má presne určené hranice obsahovým vymedzením a prekročenie obsahového vymedzenia je kvalifikované ako protiprávne konanie, keďže ide o porušenie § 11 ods. 3 v spojení s prílohou č. 2 k vyhláske č. 228/2018 Z. z. “ V tom istom rozhodnutí MS SR nachádzame bližšiu špecifikáciu pochybenia znalca, za ktoré mu bol uložený disciplinárny trest zákaz výkonu znaleckej činnosti takto: „Základom znaleckej činnosti je výkon psychodiagnostiky klinickými a testovými/dotazníkovými metódami. Znalec sa vyjadroval k znaleckému posudku znalkyne. Uviedol, že v úkone absentujú podstatné údaje, namietal závery znalkyne o osobe, ktorú vôbec nevyšetril; poukázal na rozpory s obsahom úkonu a jeho zisteniami. Znalec tiež uvádza obsah úkonu, aké psychodiagnostické metódy znalkyňa použila, čo ignorovala a že sa nepokúsila o priamu interakciu. Tvrdí, že znalkyňa nahrávala otcovi. Následne v časti ‘záver’ na strane 9 hodnotil zvolený postup znalkyne, spochybňoval psychodiagnostiku a závery znalkyne. “

Z uvedeného vyplýva, že zadanie smerujúce k vyjadreniu sa znalca k znaleckému úkonu iného znalca je porušením obsahového vymedzenia. Uvedená analýza nezabraňuje znalcovi vykonať posúdenie iného posudku ako odborníkovi v danom odbore. Nie je to však na základe uvedeného možné urobiť v úkone znaleckej činnosti, to znamená odborným vyjadrením, respektíve znaleckým posudkom, ktoré sa priamo vyjadrujú k iným produktom znaleckej činnosti, respektíve hodnotia iný znalecký produkt (posudok, odborné vyjadrenie). Samozrejme, nič nebráni tomu, aby odborník psychológ sa vyjadril mimo svojho postavenia znalca a mimo svoj znalecký úkon k inému znaleckému posudku. Prakticky môže vykonať hodnotenie odbornej práce iného odborníka a predložiť v listinnej forme objednávateľovi, avšak bez toho, aby táto listina bola znaleckým úkonom (vyjadrenie, posudok) opatreným náležitosťami znaleckého úkonu.

Znalec môže vyjadriť svoj postoj (hodnotenie) k položeným otázkam zadávateľa týkajúcim sa vyšetrenej osoby tak, že sám vykoná znalecký úkon, kde skúmanou osobou je tá istá osoba ako v skôr vypracovanom posudku iným znalcom. Takto sú následne v konaní k dispozícii dva posudky na tú istú osobu s totožnými alebo čiastočne odlišnými otázkami a je v rozhodovacej právomoci súdu, ako sa s týmto stavom vysporiada. Pokiaľ znalec nemôže vyšetriť uvedenú osobu (je nebohá, respektíve nespolupracuje a nie je ochotná dať sa opakovane vyšetriť), nie je možné na ňu vypracovať znalecký posudok a nie je možné ani hodnotiť posudok iného znalca na túto osobu.

Znalecký ústav je na základe § 19 ods. 2 písm. b) ZZT povinný poskytnúť súčinnosť MS SR pri výkone dohľadu, t. j. pri kontrolnej činnosti. Z uvedeného vyplýva, že na základe vyžiadania MS SR vykoná analýzu posudku v zmysle požiadavky. Z podstaty znaleckého posudku ako produktu, ktorý vznikne vyšetrením konkrétnej osoby vo vzťahu k položeným otázkam a v kontexte skutku vyplýva, že ani znalecký ústav sa nevie vyjadriť k správnosti zodpovedania otázok vo vzťahu ku konkrétnej osobe, ktorú nevyšetril. Môže sa však vyjadriť k spôsobu spracovania posudku a na základe splnenia podmienky preskúmateľnosti posudku overiť čiastkové úkony, ktoré sa v posudku nachádzajú, ako aj následnú syntetickú časť posudku smerujúcu k zodpovedaniu otázok. Uvedené

však predpokladá, že posudok obsahuje takzvaný foreznopsychologický rozbor, prípadne inak nazvanú časť, kde dochádza k syntéze údajov, ktoré znalec získal v klinickej a testovej časti psychodiagnostického vyšetrenia a odstráneniu rozporov, ktoré medzi čiastkovými výsledkami môžu vzniknúť.

Dankovčík a kol. uvádzajú¹⁵⁹, že „v prípade konzultačnej činnosti znaleckého ústavu nejde o úkon znaleckej činnosti podľa § 16 ods. 1, ministerstvo nemá postavenie zadávateľa a vyjadrenie ústavu sa zameriava na prípustnosť určitého postupu znalca, avšak ním nie je nahradená znalecká činnosť v tom zmysle, aby ústav zodpovedal tie otázky, ktoré boli predtým položené dohliadanému subjektu.“

Spoluautor je názoru, že vypracovanie „kontrolného“ znaleckého posudku bez vyšetrenia posudzovanej osoby nemá vecný význam, ktorý by smeroval k zisteniam týkajúcim sa priamo posudzovanej osoby. Vypracovanie znaleckého posudku iným znalcom napriek novému vyšetreniu osoby nezakladá dôvod domnievať sa, že kvalita jeho posudku bude vyššia, respektíve, že nový znalec je schopný „kontroly“ prvého posudku. Takto ani pojem „kontrolný posudok“ nemá zmysel, keďže síce môže nepriamo kontrolovať postupy, ale nie správnosť ku konkrétnym otázkam na konkrétnu osobu. V skutočnosti ide o iný posudok, ktorý sa stáva variantom pohľadu na skutočnosť. Tento variant môže byť vo vyššej alebo v nižšej zhode s pôvodným posudkom. Jeho kvalita je však založená v značnej miere na overiteľnosti (preskúmateľnosti) posudku a následnom konštatovaní logického používania parciálnych testových výsledkov v kontexte klinických poznatkov a údajov zo spisu s cieľom zodpovedať otázky. Inou situáciou je pribratie znaleckého ústavu (nie znaleckej organizácie), ktorý metodicky zhodnotí tak formálne, ako aj vecné náležitosti „posudzovaných“ posudkov a vyjadrí sa k tomu, či niektorý z nich (alebo oba) nevykazuje také zásadné odborné narušenia, že ho (ich) nie je možné pre závažné nedostatky akceptovať ako znalecký posudok.

3. Preskúmateľnosť (overiteľnosť) posudku

Podľa § 17 ods. 5 ZZT znalec uvedie opis predmetu znaleckého skúmania a skutočností, na ktoré pri úkone znaleckej činnosti prihliadal, uvedie postup, na základe ktorého sa dopracoval k odpovediam na otázky položené zadávateľom a k splneniu ním uložených úloh. V časti „záver“ znalec odcituje otázky zadávateľa a uvedie na ne stručné odpovede. Celková skladba znaleckého posudku musí umožniť preskúmať jeho obsah a overiť odôvodnenosť postupov. Uvedené zakladá nárok na preskúmateľnosť posudku.

Z rozhodnutia MS SR 16095/2021/153 zo 16. 12. 2021 vyberáme:¹⁶⁰ „K preskúmateľnosti znaleckého posudku sú viaceré judikáty súdov Slovenskej republiky, napr. rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 15. 11. 2018, sp. zn. 6S/22/2018: V súvislosti so žalobcom poukazovanou zrozumiteľnosťou (teda

113

¹⁵⁹ Dankovčík, J., Juran, J., Košuth, M. Zákon o znalcoch tlmočníkoch a prekladateľoch. Komentár. Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2020, s. 130.

¹⁶⁰ Dostupné na: <https://obcan.justice.sk/pilot/api/ress-isu-service/v1/spravneKonanie/priloha/18202-prvostupnové%20rozhodnutie.pdf> (citované dňa 11. 12. 2024).